

A Romantic-style landscape painting featuring a large, gnarled tree with dense foliage in shades of green and yellow. The tree's trunk is thick and textured, with a small figure standing at its base. The background shows a hazy, wooded landscape with a path leading into the distance. The overall mood is serene and naturalistic.

1800-talets första hälft:

Den första berättande litteraturen

Romantiskt insjölandskap med ruin.
Carl Johan Fahlcrantz. Wikimedia Commons.

Den sakliga upplysningstiden ersattes på 1800-talet av *romantiken* präglad av drömmar och känslor. Det dök upp romaner i boklådorna och konstnärernas landskap blev mot seklets mitt allt mer dramatiska. Men klyftan mellan den litterära världen och folket var fortfarande bråddjup.

Carl Jonas Love Almqvist (1793-1866) är en av den svenska litteraturhistoriens mest produktiva och mångsidiga författare. Han var tidigt påverkad av Rousseau och drömde om ett levnadsätt som förenade ett liv i andakt med kroppsarbete i naturen. Men han skrev också realistiska och polemiska verk. Med sin roman *Det går an* utmanade han till exempel den tidens konservativa etablissemanget genom att hävda att man och kvinna kan leva samman utan att vara gifta.

Almqvist startade sin bana i skolans värld men var vid sidan av författandet journalist vid Aftonbladet under merparten av sin litterära karriär. Hans livsöde blev dock tragiskt. Efter "Det går an-striden" hamnade han i ekonomiska svårigheter och anklagades för att ha försökt arsenikförgifta en gäldenär. Almqvist flydde sedan till USA där han under olika namn drog sig fram på sitt skrivande. År 1865 flyttade han till Bremen i Tyskland där han året därpå avled. År 1901 återfördes hans stoft till Sverige. Graven finns på Solna kyrkogård.

Känslor och drömmar i ett Sverige som börjat förändras

BÖRJAN AV 1800-TALET NÄDDES SVERIGE av den internationella strömning som går under namnet av romantiken. Den hade fötts som en reaktion mot upplysningstidens rationalitet och i årtionden präglat kulturlivet i länder som Tyskland, Frankrike och England. Både författare och konstnärer sökte sig bort från verkligheten till det drömska och fiktiva. Den franske filosofen Rousseaus budskap om att människan borde söka sig tillbaka till naturen stod högt i kurs.

I denna anda skapade författare som Carl Jonas Love Almqvist, Erik Gustaf Geijer och Erik Johan Stagnelius verk som gett tydliga avtryck i den svenska litteraturhistorien.

MEN DEN LITTERÄRA PARNASSEN i Sverige var vid 1800-talets början inte stor och bestod främst av bildade kretsar i Stockholm och universitetsstäderna. I övrigt pågick livet som det alltid gjort. Mer än nittio procent av befolkningen levde på landsbygden och var för sin överlevnad direkt beroende av vad jorden gav. För att bredda försörjningsunderlaget uppmuntrade staten till att också landets ödsliga norra delar skulle koloniserats. Denna epok gav inte avtryck i litteraturen förrän långt senare då folklivsskildrare börjat intervju och teckna ner de första nybyggarnas öden.

Drottningens juvelsmycke av Carl Jonas Love Almqvist

Under operabalen 1793 där Gustav III blev skjuten har den androgyna Tintomara stulit drottningens juvelsmycke. Efteråt flyr hon till Kolmården tillsammans med två män och två kvinnor som alla fyra är förälskade i henne. Här möter vi henne mitt i den mörka skogen sittande i en fyrvägs korsning...

” Lindamot, vägskalet, med den lilla vackra gräsplanen och den stora linden midtpå. Alla föremål hade månens hvita glans bemäktigt sig på ett intagande sätt, alla skuggor syntes underbart upplyste till hälften, lindens egen höga krona darrade med tusentals löf i grönt och silfver. Tintomara satt på stenen under linden, ensam och tyst. Förmodligen för att taga afsked af sin älskade skog.

Tintomara såg sig rundt omkring. Aftonen var så lagom varm, var sval. Ingenting var här obekant; hvar sten – hvar buske – de fyra Vägarne, af hvilka tvenne kommo söderifrån Bråvikstrakten, och tvenne norrifrån Stafsjönejderna till den lilla gräsplanen, hvarest de alla afskuro hvarann, så att hon sjelf under linden satt midt i korset, som vägarne bildade likt ett : : – hvar träd, hvar grårufvig stubbe, hvar afrifven tufva: allt var henne känt och bekant – och likväl gjorde det

En filmatiserad version av *Drottningens juvelsmycke* från 1967 kan än idag ses på SVT:s Öppet arkiv. Tintomara spelas av Mimmo Wåhländer.

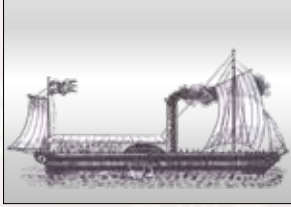
målände skenet uppifrån för hennes ögon en ny panorama af alla föremål denna qväll. Många aflägsna buskar syntes i halfdagern förlängda till jättar, många trån förkortade till dvergar. Men de fyra vägarne, som, hvar på sitt håll, utgjorde långa perspektiver djupt in i skogen, voro kolsvarta – likt stora svarta linier åt fyra sidor – ty täta omgifvande växter afhöllo allt månlljus ifrån att inkomma på dem.”

Perspektiv på 1800-talets första hälft

Konsten

Liksom författarna lät sig också konstnärerna styras av känslor. Man flydde från verkligheten in i en fantasirik, vacker och spännande värld. Det blev nu de dramatiska landskapens tid med sprakande himlar och en ofta överdrivet vild natur. Marcus Larssons "Vattenfall i Småland" är kanske den både mest typiska och förnämsta representanten för romantikens konstinriktning. Bukowskis.

Samhället

Livet i Sverige gick fortfarande i sina gamla hjulspår men tecknen på att stora förändringar stod för dörren var många. Göta kanal färdigställdes och insikten om att ångtekniken skulle förändra förutsättningarna för både industrier och transporter växte. Befolkningen växte och livsmedelsförsörjningen var knapp. Staten uppmuntrade uppodling av norra Sverige. Redan vid den här tiden började människor utvandra från Sverige.

Skogen

Förutom i mellersta Sveriges bergsbygder utnyttjades skogarnas virke till föga annat än till brännved och husbyggnad. I hela landet höll man sina kreatur "på skogen" vilket tuktade återväxten i dem. Men här och var i södra Sveriges bruksskogar anammade man redan under 1800-talets första hälft tyska skogsodlingsidéer om en mer ordnad skogsskötsel med sädd, plantering och avverkning. Utvecklingen stöddes genom tillkomsten av Kungl. Skogsinstitutet 1828.

I denna mörka skog

Erik Johan Stagnelius

*I denna mörka skog vars jättelika tallar
Fördunkla Solens majestät,
Där över branter ned den vilda floden svallar,
Där turturns rop ur klyftan skallar,
Där Herden aldrig hjorden vallar,
Ej Jägarn spänner sina nät,
Hit hastar jag allena mina fjät.
Här skall jag tjust Dig åter finna
O gyllne Frihet! min Gudinna!
Mitt hjärtas eviga begär!
Passionens kedjor jag ej bär,
När mänskor för min blick försvinna
Jag i ditt rike genast är.
O! fick bland dunkla skuggor här.
Mitt liv i helig ro förrinna!*

*På veka mossor sträckt, vid trastars gälla kväden,
Av friska vindar smekt i vållust dör min kropp
Och till de blåa land som vinka ovan träden
Min tjusta ande svävar opp.
Med täta stammars hägn den mörka skogen sluter
Mig inne från en usel värld,
Av lidanden bebodd, av laster, svek och flärd.
Sig själv den fria själen njuter
Och hambär Skaparen en tacksam offergård.
På modersarmar av Naturen
Vid hennes milda hjärta buren
Mot Andars Fader opp jag ler.
Hans ljuva anda mig förfriskar,
Hans röst i trädens kronor viskar*

Erik Johan Stagnelius (1793–1823) publicerade bara några få arbeten under sitt allt för korta liv. Han uppmärksammades först med den postuma utgåva av hans samlade verk som gavs ut 1824. Handskrifterna donerades därefter till Stiftsbiblioteket i Kalmar där litteraturforskaren Fredrik Bök på 1910-talet ånyo lyfte fram Stagnelius skrift i en vetenskaplig utgåva.

Idag anses Stagnelius av många vara den av romantikens författare som bäst förmår attrahera en sentida publik. Han ses som en språkmagiker med alster som spänner över många genrer – även naturen.

Erik Gustaf Geijer (1783–1847) var professor i historia vid Uppsala universitet. Han räknas ofta som den tongivande författaren under den svenska romantiken. Dock är han idag föga läst. Men bland sina ofta högstämda dikter smyger han också in folkliga inslag som *Den lilla kolargossen* här invid. Det är för övrigt från denna dikt det än idag välkända uttrycket om att "varken rädas fan eller trollen" kommer.

Erik Gustaf Geijer var född i Ransäter i Värmland. Att döma av den nedanstående lilla dikten hade han livet igenom sitt hjärta kvar i den värmländska skogen.

*Jag är i skogen födder
bland berg och sjöar blå,
sedan så blev jag nödder
att bo vid Fyris å.*

*Må kornet, rågen på slätten
frodas än så väl,
till skogen, vågen
och bergen
trår än min själ.*

ERIK GUSTAF GEIJER

Den lilla kolargossen

*I skogen vid milan sitter Far.
Mor sitter hemma och spinner.
Vänta, jag blir väl också karl,
får en fästmö efter mitt sinne.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*Tidigt med solen jag hemifrån gick.
Friskt liv, medan solen glimmar!
Till Far skall jag bära mat och drick.
Nu komma snart kvällens timmar.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*Jag ej rädder på liten grön stig,
där jag ensam i skogen månd' gånga.
Men furorna se så mörkt på mig
och bergen kasta skuggor så långa.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*Tralala! Friskt sinne som fågeln i flykt!
Nu vill jag springa och sjunga.
Hu! Utur berget det svarar så styggt,
och orden de komma så tunga.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*Ack, vore jag väl hos min gamla far!
Jag björnen hör brumma och sjunga,
och björnen, han är den starkaste karl
och skonar varken gamla eller unga.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*Och skuggan faller så tjock, så tjock
som en fäll över ensamma leden.
Det tassar, det braskar öfver sten och stock,
och trollena träda på heden.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

Illustration ur Bert Olls bok Kolaren

*"Ack Gud, där är ett, där är två – i sitt garn
de mig ta – se hur granna de svinga!
De vinka – Gud trösta mig, fattiga barn!
Här gäller för livet att springa.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*Och natten den nedsteg, och timmen blev sen,
och villare och villare blev leden.
Det tassar, det rasslar öfver stock och sten.
Den lille springer på heden.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*Med pickande hjärta, med rosblommand' kind
vid milan hos sin far han faller ner.
"Välkommen, välkommen kär' sonen min!"
"Ack, jag har sett trollen och väl mer!"
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.*

*"Min son, jag satt här i så månet år,
och är med Guds hjälp välbehållen.
Den rätt kan läsa sitt Fader Vår,
han rädes varken fan eller trollen,
fast det är mörkt långt, långt bort i skogen."*

Olof Petter Pettersson (1859–1944) blev intresserad av folklivet i inre Västerbotten när han var folkskollärare i Vilhelmina på 1880-talet. Han började intervjua samer och nybyggare och dokumenterade det han tog del av.

Historien om nybyggarfamiljen Arvidsson finns i två versioner; den första ingick som en del i jätteverket *Gamla byar i Vilhelmina* som han skrev tidigt, men som i tre delar gavs ut först på 1940-talet. Den andra versionen skrev han 1935 under titeln *Nybyggares dagliga leverne*. Det handskrivna manuskriptet blev sedan liggande ända till slutet av 1990-talet. Vilhelmina kommun lät då trycka boken och delade ut den som en present till invånarna inför millennieskiftet. Vi återger en del av första kapitlet, där familjen i tidig maj ger sig iväg till den plats där de ska slå sig ner och leva resten av livet – ett stycke ren vildmark. Det handlar till att börja med om att få sig tak över huvudet och samla ihop tillräckligt med vinterfoder så att deras båda kor och tre får kan överleva den kommande vintern.

Olof Petter Pettersson, folklivsskildrare:

Nybyggares dagliga leverne

Våren 1834 gav sig Gustaf och Ingrid Arvidsson med barnen Arvid, 12, Jon-Gustaf, 10 och Sara Stina 7, iväg från Gustafs barndomshem några mil väster om Vilhelmina. De skulle etablera sig på utsynad mark för nybygge vid Stalon, nordväst om den stora sjön Malgomaj.

GUSTAF VAR STORVUXEN OCH KRAFTIG, tystlåten och tålmodig. Ingrid var liten men hade starka armar och kraft i benen. Hon var livlig och företagsam. Hon hade lätt för att samspråka med folk. Från föräldrarnas hemman intill Blaikfjället fick de med sig två kor, tre får och nödvändiga redskap. Medförda kläder var inte mycket mer än vad de hade på kroppen. Det var tidig maj och fortfarande kallt när de gav sig iväg.

Först hade de att gå två mil ner till den fem mil långa, vackra och smala sjön Malgomaj. Här köpte Gustaf en gammal, men lätt och fullt duglig roddbåt. Den fylldes med deras få tillhörigheter. Där sattes också lilla Sara Stina. Fadern skulle nu ro båten norrut längs den västra stranden av sjön. Ingrid och de båda pojarna skulle samtidigt följa båten till lands tillsammans med kreaturen. Vid större åar och bäckar väntade alltid Gustaf med båten och såg till att alla kom över. Fåren kunde han lyfta upp i båten, korna fick simma. Det tog dem två långa dagar upp till sjöändan vid Stalon. Men här mötte ett hinder. Man hade att gå tre kilometer genom skogen längs en strid bäck upp till Stalonsjön. Båten skulle de uppe vid sitt nybygge vara helt beroende av. Gustaf lade nu årorna inne i båten. Med Ingrids hjälp fick han så båten vält över sig med årorna mot axlarna. Så kunde han ”obehindrat” bära båten. Det var ett vanligt sätt bland fullvuxna nybyggare att flytta båt mellan sjöar.

Nybyggarnas första bostad

Så öppnade sig skogen efter en både för folk och boskap mödosam vandring. Alla hade burit vad de förmädde. Framför dem låg Stalonsjön. På bägge sidor var den omgiven av mjuka skogshöjder. Norrut skymtade fjällen. Under åren som kom skulle sjön bli en välsignelse genom fisket. Och nu kunde man ro igen. På land följde Ingrid med boskapen. Vid andra sjöändan drog de sig uppför sluttningen. Man var nu mellan Dåresberget och Stalonberget. Gustaf såg sig ständigt noga omkring. På en bit slät mark fick alla lägga ner sina bördor. Här skulle nybygget vara. Dåres fick bli namnet. Det var lapska (numera skrivs det Dorris).

Alla drog sig nu bort mot en stor och yvig gammal gran. Gustaf och pojarna satte genast igång med att fälla, kvista och dra fram en stor mängd småbjörkar. Dessa restes sedan tätt upp mot storgranens grenverk. Det blev snart som en kåta med hyggligt täta sidor. Alla var nu trötta. Men innan de fick vila gick fadern och Arvid åter ner till sjön. Några nät som de haft med sig lades ut i den stilla majnatten. Ingrid hade under tiden med Jon Gustaf och lilla Sara Stina gjort en sväng upp i skogen och skurit björknäver. Det kunde sedan användas för allehanda ändamål. Så kom alla äntligen till ro under granen. Alla kröp hungriga ihop tillsammans på ett par gamla renhudar. Det blev en bra natt utan frost.

Här slog de sig ned. Lilla Stalonberget ned mot Malgomaj.

Foto: Lars Klingström

Den första stugan

Nästa morgon vittjade fadern tidigt näten. Han kom tillbaka med två öringar, en röding och två sikar, allt trätt på en grenklyka. Det var nu mycket vatten i sjön. Det skulle bli ännu bättre fiske snart, hoppades Gustaf. Ingrid skar upp, tog ur och flakade de största fiskarna. Dessa hängdes sedan i en björk för torkning. Så gjorde hon sedan efter varje fiskafänge utom med fisk som direkt skulle kokas eller grillas. Fisken åt de sedan med ett stycke granbark som underlag. I fortsättningen fick de äta fisk två gånger om dagen.

Sedan de bägge kossorna fått magert, men färskt bete några dagar bjöds det också på sötmjölk, snart satte Ingrid också sur tätmjölk, tätört fanns det gott om i myrkanterna. Man bad Gud välsigna varje måltid, det var viktigt. Efter maten skulle Gud också tackas. Gustaf läste alltid med hög röst. De andra läste efter.

NU GÄLLDE DET ATT FORT FÅ UPP EN STUGA. När som helst kunde stora regn komma. Gustav började fälla och kapa ett par meter långa halvgrova granstockar. Pojkarna fick kvista och dra fram. Under några dagar samlade de ihop en stor välda av sådant virke. Alla stockar spetsades i ena änden. Så kunde de grävas och stötas ner i marken. Långsamt timrades vägg efter vägg upp av stående stockar. Väggar och tak hölls ihop med fyrkantiga bjälkar som Gustaf skrätt med yxan. För att fästa stockar och bjälkar stadigt med varandra använde han sin navare (borr). Noga skurna runda vedpinnar drevs genom hålen. Taket lades av kluvna, klenare stockar. Ovanpå lades stora stycken av björknäver. Sedan åter kluvna stockar for att hålla näverflaken på plats. Stugan blev knappt 5 meter lång och drygt 3 1/2 bred. Därtill en öppning på kortväggen där en dörr kunde lyftas från och till.

Man fick nöja sig med ett tilltrampat jordgolv. Mycket björknäver hade Ingrid skurit och burit fram med pojkarnas hjälp. Arvid var redan stor och stark för sin ålder. Han hade hjälpt fadern med att både lyfta och hålla när

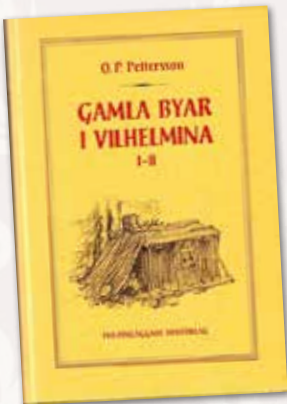

Alla nybyggare lyckades inte så bra. Ännu 1919 bodde kronotorparen G A Pettersson med sin familj så här primitivt på torpet Bjurtorp utanför Lycksele. Jordgolv, ett enda fönster och eldpall med rökhål i taket. Västerbottens museum.

Innan man hunnit fälla träd och uppföra en första enkel bostad som man skulle klara vintern i bodde familjen i en kätaliknande koja under en gran.

Olof Petter Petterssons storverk *Gamla byar i Vilhelmina* kom ut i fyra band några år innan han gick bort 1944. Det bygger på autentiska berättelser av människor som själva var med och verket räknas som den kanske främsta källan till kunskap om hur det gick till när det norrländska inlandet koloniserades.

allt skulle fästas, inte minst den svårhanterade takåsen. Han kände på sig att fadern nog inte skulle klarat husbygget utan honom. Arvid var oförfvägen och kavat, lille Jon Gustaf var mer ängslig. På mindre än en vecka var stugan klar.

INGRID SAMLADE DÅ ALLA BARNEN. För första gången kunde hela familjen tåga in. Barnen var uppspelta och dansade runt på det tilltrampade jordgolvet. Nästa dag fyllde de golvet med väldoftande granris och björklöv. Så fick alla ge sig ut för att samla mossor. Gustaf knöt av långa vidjor enkla korgar för att bära dem hem. Den torra mossan tvingades in mellan väggarnas alla stockar. Stugan blev vindtät. Gustaf hade fått ögonen på en nästan kvistren och rakvuxen tall. Den fällde han, kapade och klöv till grova bräder. Snart hade han fått till både ett väggfast bord och några bänkar i stugan.

Eldstaden muras

Gustaf visste att mycket återstod och att tiden var knapp. På sommaren var allt lättsamt. Innan hösten kom med tidiga snöoväder och sträng kyla måste mycket vara gjort för att de skulle klara sig. Det första han tänkte på var djuren. Han måste timra ett skjul för dem. Men under det första året fick det duga med en fåhusritt.

Den gjordes av en annan yvig storgran nära stugan. Han högg undan de nedre kvistvarven. Sedan åter ut i skogen för att hugga klena stammar av gran och björk. De restes mot granen så tätt det gick. Utanpå täcktes med stora flak av björknäver och ytterligare stammar för att hålla allt på plats. Det fick bli djurens lagård första året. Det skulle i vart fall hålla tätt mot regn. Att det blev trångt för djuren var ingen nackdel. Då höll de värmen bättre.

ANNAT OROADE GUSTAF MERA. Snart skulle kylan komma. Då måste det finnas en eldstad i stugan. Och än värre mot vintern med hård kyla och snö. Då skulle allt frysa utan eldstad. Men till att mura en sådan måste han ta hjälp. Han visste var en duktig murare fanns. En tidig morgon gick han ner till båten, rodde sedan ner till sjöandan. Där hade han större besvär än förra gången att ensam få upp båten på axlar och rygg utan Ingrid. Han lyckades ändå bära båten ner till Storsjön. Att sedan ro de två milen ner till Strömnäs by vid södra sjöstranden tyckte han var lättsamt.

Han gick först upp till murarmäster Jon Jonssons gård. Jo, Jon lovade följa honom upp till Dåres nästa dag. På en vägg såg Gustaf ett par gamla myrliar hänga (med långa, smala blad). Jo, visst kunde Gustaf ta dem med sig. Gustaf gick sedan till Mattes Mickelssons gård. Där fick han genast kaffe av moran. Snart hade hon också satt fram mat. Hon såg att han var sliten. Mattes visste att nybyggarlivet var hårt när man nästan ingenting hade. Något såg han till att Gustaf nu fick med sig. Han letade fram en gammal slipsten och ett litet fönster. Därtill en laggad träkagge, sliten men duglig för saltad småfisk. En liten näverask med metkrokar och revar åt pojarna fick han också.

På kvällen nästa dag var Gustaf med murarmäster tillbaka i Dåres. Det dröjde sen inte många dar förrän de tillsammans hade murat upp en stor spis med skorsten i ett hörn av stugan. Den rätta leran hade de hittat under en mosse nere vid sjön. Jon Jonsson hade med sig en liten skinnpåse med malt kaffe. Han visste att ingenting sådant fanns i Dåres. Alla gladdes åt första kaffekoket på den nya spisen. Den hade från början ett bra drag.

Hässjorna på myren

Snart stod de inför något annat nödvändigt för att klara vintern. Det var slåttern. Två kor och tre får skulle behöva mycket foder när de inte längre hade något grönbete, särskilt korna om de skulle ge mjölk. Ängshö fanns inte mycket att ta, marken kring stugan var ännu oröjd. Som för andra fjällnära nybyggen var det myrnarnas starrgräs som gällde. Däres hade många myrar ”insynade” åt sig, en del låg ganska långt bort.

En tidig morgon när solen just stigit över Stalonberget började vandringsen. Familjen var utrustad med en välslipad långlie, några räfsor, en matkont med torr fisk och en bytta mjölk. Gustaf hade som vanligt yxan i hand. Efter en stunds vandring var de framme vid första myren. Det var nu juli månad. Där fanns gott med grönt, kraftigt starrgräs även om den växte ganska glest. Gustaf gick med långlien i raka slag längs myrkanterna. Ingrid och Arvid kom efter med räfsa, drog ihop till stora fång. Ibland tog också Ingrid långlien, sen länge var hon van vid myrslätter. Hon var liten men kvick i ben, armar och händer. När solen stod som högst gick alla trötta in i skogen. De åt ur matkonten och drack mycket friskt vatten.

Medan de slagit på myren hade Jon Gustaf och lilla Sara Stina varit långt nere i skogen. De hade letat kåda. Till en början fann de bara gammal och torr kåda. De fyllde munnen och tuggade länge tills kådan blev seg och smaklig. Så upptäckte Jon Gustaf några granar med färsk och gul kåda som runnit ut längre upp. Han klättrade upp på grenarna och slängde ner kletig kåda till lillsystemen. Hon stoppade genast allt i munnen. När kådan blev seg och god spottade hon ut och gjorde små kakor av den. Allt hade de sedan med upp till slätterfolket. Alla var tacksamma. I lappmarken tuggades sommartid mycket kåda. Det stimulerade och höll tänderna friska.

DET VAR NU TID FÖR GUSTAF ATT ge sig in bland småskogen med yxan. Där högg han till lagom lång hässjestör. Därtill längre stänger att lägga mellan stören. En del stör med klykor högg han som stöttor. I alla skar han tre barkränder får att det lättare skulle torka. Ingrid och Arvid hjälpte till att dra ut allt till myren. De samlade också mycket finare björkgren. Det blev till vidjor att binda kring stören för att hålla stänger på plats.

När familjen efter en lång dag drog sig neråt dalen stod där tre långhässjor med gott starrhö kvar på myren. För att klara djuren över en lång vinter skulle det krävas minst femton långhässjor, det hade Gustaf räknat ut.

Kockor – skogsbrukets gömda hjältar

Ny bok om kockornas viktiga arbete i skogen.

Utgiven av Skogsmuseet i Lycksele och Sveriges Lantbruksuniversitet.

SKOGSMUSEET
LYCKSELE · LAPPLAND

Finns att köpa på
Skogsmuseet

För beställning kontakta oss:
0950 - 379 45
skogsmuseet@lycksele.se

Pris: 220 kr plus frakt